

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: SARUSI ISTVÁN

EMLÉKÖRZŐ KULACSKÉSZÍTŐ

A jó hőszigetelő kulacsok egykor szervesen hozzátartoztak a pusztai pásztorélethez. Távol a falvaktól, de sokszor még a gémeskutaktól is, a hús víztartalék nélkülözhetetlen volt. És abban a világban nem annyira az esztétikum, mint inkább a praktikum számított. A termosz-szerelő, bőrrel szigetelt italtartókat Csokonai Vitéz Mihály is megénekelte Szerelmdal a csikóbőrös kulacshoz című művében. Persze díszkulacsokat elsősorban eljegyzésre, esküvőkre ajándékoztak, sokkal később azonban protokollajándéknak sem voltak utolsó: illet kapott Honecker és Hruscsov is látogatásakor Debrecenben...

Persze díszkulacsokat elsősorban eljegyzésre, esküvőkre ajándékoztak, sokkal később azonban protokollajándéknak sem voltak utolsó: illet kapott Honecker és Hruscsov is látogatásakor Debrecenben...

megismerkedtek, Zsigmond egyre többet ment besegíteni a kulacskészítésbe – és ehhez megkapta a nagypapai varrószéket is.

„Még gimnazistaéveimben jár-

Szombati Zsigmond debreceni kézműves – az utolsó csikóbőrös-kulacs-készítő – nagypapja szíjgyártóként dolgozott a debreceni Állami Méntelepen, felesége édesapja pedig a csikóbőrös kulacsok mestere volt. Amikor a 60-as években

tam, de már erősen biztattak a Népművészek Házipara Szövetkezetétől is: havonta 4-6000 Ft-ot kereshetek, pedig akkor még csak 900 Ft-os átlagbérek voltak...”

Bár szülői unszólásra jelentkezett egyetemre, mégis a kézművességet választotta, ám ahogy apósa megjegyezte: ha nem tanul meg esztergálni, síját gyártani, bőrdíszműveskedni, hímezni és a vargamesterséget, akkor nem lesz belőle kulacsos.

A kulacskészítés ugyanis meglepően összetett munkafolyamat – kezdve azzal, hogy először beszerezték a nyers lóbőrt, azt leserfölték, azaz vékonyították, majd ráhúzták az előzőleg esztergált fakulacsra. A teljes fo-

◀ Mester és alkotása

Szombati Zsigmond már évek óta nem készít csikóbőrös kulacsot, ám, ha megkérnék, talán még munkához látna...

lyamat viszont korántsem egyszerű szakma, mert a nehéz munkát, azaz az esztergálást, a lóbörkivágást és a serfölest férfi végzi, míg a hímezést hagyományosan nő. A legnehezebb a bőr csíkozása a tolokéssel, mert mint a kulacsos mondja: mire egységesen 2,5 cm széles csíkokat vágott, a végén már levegőt is alig kapott... „Gyönyörű fényes, rövid szőrű a csikóbőr – ellentétben a nála elterjedtebb marháétól, ráadásul nagyon jó hőtartó is egyben.” Végül a díszítés már szórakozás – feltéve, ha kellő szépérzékkel és precizitással rendelkezik a mester. Összességében egy nem kimondot-

Szerszámpark

Serfölő (középen) és tolokécek (oldalt)

▶ A díszkulacsokat

családi eseményekre, eljegyzésre, nászajándékba adták. Ma már szinte csak külföldre szakadt magyarok keresik – elvéve

nyilvánvalóan szűri az érdeklődők, vásárlók számát.

„Már a 24. órán is túl vagyunk” – erősít rá Szombati Zsigmond, akinek gyermekei sem e kézművesirányba indultak.

Pont került egy évszázados használati- és dísztárgykészítő korszak, egy többgenerációs családi életforma végére.

Kulacsfa

Alapanyaga klasszikusan gyümölcsfa, amit 5 évig „döglesztettek”: földbe ásták, félévre rá kivették, deszkákra vágták, majd ismét pihenni hagyták a talajban

tan bonyolult díszítésű, félliteres kulacs három napig készül – plusz egy hét, amíg a lóbőr megszárad.

Mára azonban gyakorlatilag vége e kulacsoknak. Amíg a Debrecenben működő vágóhídról be tudták szerezni a nyersanyagot, ez megfelelő hátteret jelentett a munkához, ráadásul volt rendeltetésszerű használat is. Ma dísztárgynak számít és az alapanyagárak is elszálltak. A megfelelő bőr ára a százszorosára emelkedett, a faalkatrészek esztergálási költségei, a csatok és egyéb kiegészítők is jócskán megdrágultak. Az igazán mives, minőségi darabok eladási ára nem áll meg 100 ezer forint alatt... ami

SARUSI ISTVÁN
TUDOMÁNYOS ÉS
KULTURÁLIS TÉMÁKAT
FELDOLGOZÓ, SZABADÚSZÓ
FOTÓS, ÚJSÁGÍRÓ